מַהוּ לְמִינְקָם וּמֵיכַל מִינַייהוּ – האם מותר לקחת ולאכול חטים אלו, ואין בהם איסור 'חדש'. וצדדי הספק הם, האם חטין אלו כְּמַאן דְּשַׁדְּרִין בְּכַדָּא דְּמֵי – נחשבים כמושלכים בכד, וְשָׁרִינְהוּ – והתירם הָעוֹמֵר באכילה, אוֹ דִּילְמָא, כיון שנזרעו באדמה, בַּטְּלִינְהוּ אַגַּב אַרְעָא – ביטל אותם האדם לקרקע, ואין העומר מתירן. מסיימת הגמרא: תֵּיקוּ – שאלות אלו עומדות בספק ולא הוכרעו.

שנינו במשנה (נו.): 'אלו דברים שאין להם אונאה, העבדים והשטרות והקרקעות והקדשות'. הגמרא מבררת האם דין זה נאמר גם באונאה היתירה על שתות, שבכל מקום יש בה דין 'ביטול מקח', או רק באונאה של שתות:

אָמַר רָבָא, אָמַר רַב חִסְדָּא, בָּעֵי [–הסתפק] רַבִּי אַמִּי, שנינו במשנה שדין 'אוֹנָאָה' אֵין לָהֶם – לעבדים, שטרות, קרקעות והקדשות, האם דין 'בִּיטּוּל מֶקַח' יֵשׁ לָהֶם אוֹ אֵין לָהֶן, כלומר, אם שיעור האונאה היה יותר משישית המקח, שבהדיוט ובמטלטלין התבאר לעיל (נ:) שהדין הוא שהמקח בטל לגמרי, האם גם בקרקעות והקדשות המקח בטל, כיון ש'ביטול מקח' הוא מדיני מקח טעות, וממילא אף שדברים אלו התמעטו מדין אונאה, לא נתמעטו מדיני מקח טעות, או שכשם שאין בהם דין אונאה כך אין בהם דין ביטול מקח, כיון שאין כאן טעות בחשבון אלא טעות בדמי החפץ, וגם לא הטעהו בדבריו לומר לו שזהו שווי החפץ באמת, וממילא אין זה מקח טעות אלא 'אונאה', וכיון שמיעטה אותם התורה מדין אונאה הרי הם ממועטים אף מדין 'ביטול מקח'.

פושט רבי אמי את הספק: אָמַר רַב נַחְמָן, הֲרַר – חזר וְאָמַר רַב חִסְדָּא, פָּשְׁטִי רַבִּי אַמִּי את הספק ואמר, 'אוֹנָאָה' אֵין לָהֶם, אבל בִּיטּוּל מֶקַח יֵשׁ לָהֶם, כיון שזהו מקח טעות, ודברים אלו לא התמעטו ממנו, ולכן אם היתה הטעות גדולה משישית, המקח בטל.

מביאה הגמרא דעות נוספות של אמוראים בענין זה: רַבִּי יוֹנָה אָמַר, אַהֶקְדֵּשׁוֹת – לגבי הקדשות אמר רבי יוחנן את הדין שיובא להלן, וְרַבִּי יִרְמְיָה אָמַר אַקַּרְקָעוֹת אמר רבי יוחנן את דינו, וְתַרְוַיְיהוּ – ושני אמוראים אלו, מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרוּ הלכה זו, 'אוֹנָאָה אֵין לָהֶם, אבל בִּיטּוּל מֶקַח יֵשׁ לָהֶן', אלא שנחלקו באמור לגבי מה אמר רבי יוחנן שביותר משתות יש דין ביטול מקח, על הקדשות או על קרקעות.

הגמרא מבארת מה יסבור כל אחד מהאמוראים באופן שנקט חבירו: מַאן דְּאָמַר – רבי יונה, שאמר שרבי יוחנן אמר דין זה של ביטול מקח אַהֶקְדֵּשׁוֹת, ואף שבודאי בכלפי הקדש שהוא ממון ה' לא שייכת טעות, מכל מקום הוא סובר שמקח טעות הוא ומקחו בטל, כָּל שֶׁכֵּן שיסבור כן אַקַּרְקָעוֹת, שמקחו בטל. אבל מַאן דְּאָמַר – רבי ירמיה שאמר שרבי יוחנן אמר דין זה אַקַּרְקָעוֹת, אֲבָל אַהֶקְדֵּשׁוֹת, לֹא אמר רבי יוחנן דין זה, שהרי בכלפי ה' לא שייכת טעות, וכמו שאין בהם אונאה כך אין בהם ביטול מקח.

מבארת הגמרא: סברא זו שאמרנו בדברי רבי ירמיה, שאין ביטול מקח בהקדש, היינו כְּדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, חפץ של הֶקְדֵּשׁ הַשָּׁוֶה מָנֶה, שֶׁחִילְּלוֹ אדם אפילו רק עַל שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְחוֹלָּל, כיון שהקדש התמעט מאונאה, וגם בשיעור של 'ביטול מקח' לא שייך בו מקח טעות, שהרי לא שייכת טעות בכלפי ה'.

הגמרא מקשה על מימרא זו של רבי יוחנן, מדברי רבי יוחנן עצמו במקום אחר: תְּנַן הָתָם (תמורה כו:), המחלל בהמת הקדש תמימה הראויה למזבח על בהמת חולין, לא עשה כלום, כיון שאין בהמה הראויה למזבח יוצאת לחולין, אבל אִם הָיָה קוֹדֶשׁ – בהמת ההקדש בַּעַל מוּם, יָצָא לחולין, אף אם בהמת ההקדש שוה יותר מהבהמה שחילל עליה, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּמִים – עליו לתת להקדש את הממון שהיתה בהמת החולין חסירה בשוויה מבהמת ההקדש. ונחלקו האמוראים בביאור המשנה: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מה שנאמר במשנה שיָּצָא לְחוּלִּין אף כשחיללה על פחות משוויה, הוא דְּבַר תּוֹרָה, כיון שהקדש התמעט מדין אונאה, ומה שנאמר שצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּמִים, היינו מִדִּבְרֵיהֶם – מתקנת חכמים. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, אַף מה שצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּמִים הוא מִן הַתּוֹרָה, כיון שאמרה התורה לענין הקדש לשון 'עֶרְכֶּךָ' (ויקרא כו ב), והיינו שיהיה הפדיון כערכו האמיתי של ההקדש.

הגמרא מבררת את מחלוקתם. שואלת הגמרא: בְּמַאי עָסְקִינַן, כלומר, מהו ההפרש בין שווי בהמת ההקדש לבהמת החולין שחילל עליה, שחייב המחלל להשלים, אִילֵימָא בִּכְדֵי אוֹנָאָה – בשיעור אונאה, והיינו שישית, אם כן קשה, בָּהָא לֵימָא – ובכי באופן זה יאמר רֵישׁ לָקִישׁ שצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּמִים דְּבַר תּוֹרָה, וְהָתְנַן במשנתינו (נו.) 'אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם אוֹנָאָה, הַקַּרְקָעוֹת וְהָעֲבָדִים וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַהֶקְדֵּשׁוֹת', ואם כן ודאי אינו חייב להשלים מן התורה, שהרי הקדש ממועט מאונאה. אֶלָּא מדובר בהפרש בשיעור של 'בִּיטּוּל מֶקַח', והיינו יותר משישית, אך גם בזה יקשה, בָּהָא לֵימָא – וכי בזה יאמר רַבִּי יוֹחָנָן שצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּמִים רק מִדִּבְרֵיהֶם, וְהָאָמַר רַבִּי יוֹנָה אַהֶקְדֵּשׁוֹת, וְרַבִּי יִרְמְיָה אָמַר אַקַּרְקָעוֹת, וְתַרְוַיְיהוּ מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרִי 'אוֹנָאָה אֵין לָהֶם בִּיטּוּל מֶקַח יֵשׁ לָהֶם', כלומר, הרי לדברי רבי יונה רבי יוחנן סובר שבהקדשות יש ביטול מקח, ואם כן מדאורייתא עליו להשלים את המעות, ואיך יפרש רבי יונה את דברי רבי יוחנן שם, שחיוב השלמת המקח בבהמת הקדש הוא רק מדרבנן.

מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם המשנה עוסקת באופן שההפרש הוא בְּשיעור של בִּיטּוּל מֶקַח, וְאֵיפוּךְ – יש להפוך את השיטות במחלוקת זו, את דברי דְּרַבִּי יוֹחָנָן יש להפוך לְדברי רֵישׁ לָקִישׁ, שהוא האומר שצריך להשלים את הדמים רק מדברי חכמים, ואת דברי דְּרֵישׁ לָקִישׁ יש להפוך לְדברי רַבִּי יוֹחָנָן שהוא האומר שצריך להשלים את הדמים מן התורה, והיינו כדברי רבי יונה בשם רבי יוחנן שבהקדש יש ביטול מקח מן התורה.

הגמרא מבארת במה נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש. מבררת הגמרא: בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי – במה תלויה מחלוקתם, אם חייב המחלל להשלים את המעות מן התורה או מדרבנן. מבארת הגמרא: הם נחלקו בְּדִינוֹ דִּשְׁמוּאֵל שהובא לעיל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, הֶקְדֵּשׁ שָׁוֶה מָנֶה, שֶׁחִילְּלוֹ אדם עַל שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְחוֹלָּל, מַר – האומר שאינו חייב להשלים את המעות מן התורה, אִית לֵיהּ – הוא סובר את דינו דִּשְׁמוּאֵל, שחילול הקדש חל אף על דבר השוה פחות ממנו ביותר משישית, כיון שלא שייכת טעות בכלפי הקדש. וּמַר – האומר שחיובו להשלים את ההפרש הוא מן התורה, לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אלא אי אפשר לחלל הקדש על ממון השוה פחות מהההקדש בשיעור שישית, ואף שלא שייכת טעות בכלפי הקדש מכל מקום אין זו דרך מקח, שהרי לגבי הדיוט יש בזה ביטול מקח, ולכן כשחילל בהפרש כזה חייב מן התורה להשלים את ההפרש.

ביאור נוסף במחלוקתם: אִיפְּעִית אֵימָא, דִּכְווֹלֵי עָלְמָא אִית לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל, שאפשר לחלל הקדש שוה מנה על פרוטה, וְהָכָא, לגבי בהמה שחילללה על בהמה אחרת השוה פחות ממנה, בָּהָא קָמִיפַּלְגִי, מַר סָבַר – האומר שמן התורה חייב להוסיף את ההפרש סובר שדין זה נאמר ב'הקדש שֶׁחִילְּלוֹ', כלומר אם כבר חיללו, אֵין – חל חילולו, אבל לְכַתְּחִלָּה לֹא יעשה כן, כיון שאמרה תורה לשון 'ערכך', ומשמע שיש צורך שיהיה הפדיון בערך ההקדש, ולכן אף שבדיעבד חל חילולו מכל מקום חייב להשלים את ההפרש מן התורה, אלא שגם אם לא ישלים יחול החילול. וּמַר – האומר שרק מדרבנן חייבוהו להשלים את ההפרש, סָבַר דַּאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה אפשר לעשות כן, כיון שפירוש הלשון 'ערכך' שאמרה תורה היינו ערך כל שהוא, ואפילו שאינו כערך ההקדש, ולכן מן התורה אינו חייב להוסיף כלום, ואף מדרבנן מותר לעשות כן לכתחילה, אלא שמכל מקום חייבוהו חכמים להשלים לאחר זמן.

הגמרא מביאה ביאור נוסף במחלוקתם וחוזרת בה ממה שסברה עד כאן שנחלקו בשיעור של 'ביטול מקח': אִיפְּעִית אֵימָא, לְעוֹלָם מחלוקתם היא בְּאופן שההפרש בין שווי בהמת ההקדש לבהמה שחילל עליה הוא כְּדֵי אוֹנָאָה – רק שישית משוויה, ולא יותר, וְלֹא תֵּיפּוּךְ – ואין להפוך את השיטות, אלא רבי יוחנן הוא האומר שהחיוב להוסיף את ההפרש הוא רק מדרבנן, וריש לקיש הוא האומר שחייב להוסיף מן התורה, וּכְדַרַב חִסְדָּא קָמִיפַּלְגִי, דְּאָמַר רב חסדא, מַאי – מה היא כוונת משנתינו (נו.) במה שאמרה לגבי הקדשות ש'אֵין לָהֶם אוֹנָאָה', לא שאין להם דין אונאה כלל, אלא אדרבה, שֶׁאֵינָן בְּתוֹרַת דיני אוֹנָאָה הנוהגים בהדיוט, אלא דינם חמור יותר,

דַּאֲפִילּוּ אם הטעות היתה **פָּחוֹת מִכְּדֵי אוֹנָאָה**, שבהדיוט זו מחילה, בהקדש **חוֹזֵר**, וריש לקיש סובר כרב חסדא, ולכן ״צריך לעשות לו דמים״ מן התורה, אך רבי יוחנן חולק על רב חסדא וסובר שאין אונאה להקדשות כלל, ולעולם המקח קיים, ולכן ״צריך לעשות לו דמים״ רק מדרבנן. אמנם בהפרש היתר מכדי אונאה מודה רבי יוחנן שלא התחלל אפילו מן התורה, וכמו שאמר רבי יונה בשמו ש״ביטול מקח יש להקן״.

הגמרא דנה בדברי רב חסדא, שבהקדש יש דין אונאה אף בפחות משתות. מקשה הגמרא: **מֵיתִיבִי**, שנינו בברייתא, יש **רִבִּית וְאוֹנָאָה לַהֶדְיוֹט, וְאֵין רִבִּית וְאוֹנָאָה לַהֶקְדֵּשׁ**, ומשמע שהקדש התמעט לגמרי מדין אונאה, ושלא כרב חסדא. מתרצת הגמרא: **מִי אֲלִימָא מַתְנִיתִין** – וכי לשון הברייתא עדיפה מלשון משנתינו ׳אין להם אונאה׳, **דְּאוֹקֵימְנָא** – שביארנו דהיינו שאינם **בְּתוֹרַת אוֹנָאָה**, אלא אף בפחות מכדי אונאה חוזר, **הָכָא נַמִּי** – גם כאן בברייתא יש לבאר כך, שיש **רִבִּית וְדִין אוֹנָאָה לְהֶדְיוֹט**, שרק באונאת שתות יכול המתאנה לחזור, **וְאֵין רִבִּית וְדִין אוֹנָאָה לְהֶקְדֵּשׁ**, אלא אף בפחות משתות חוזר.

מקשה הגמרא: **אִי הָכִי**, שהברייתא מחדשת שבאונאת הקדש אף בפחות משתות חוזר, **הֵיכִי** דְּקָתָנֵי – וכי זהו ביאור ה**סֵיפָא** של הברייתא, **זֶה חוֹמֶר בַּהֶדְיוֹט מִבְּהֶקְדֵּשׁ**, והרי אדרבה, הקדש חמור מהדיוט, שחוזר אף באונאה הפחותה משתות. מתרצת הגמרא: הסיפא נאמרה **אַרִבִּית**, שהדיוט חמור מהקדש בכך שנוהג בו דין ריבית.

מקשה הגמרא: אם כן, **לֵיתֵנִי נַמִּי** ׳זֶה חוֹמֶר בְּהֶקְדֵּשׁ מִבְּהֶדְיוֹט׳, **אַאוֹנָאָה**, שלגביה הקדש חמור מהדיוט. מתרצת הגמרא: **הָכִי הַשְׁתָּא, בְּשִׁלְמָא** לשון **זֶה חוֹמֶר בַּהֶדְיוֹט מִבְּהֶקְדֵּשׁ** מובנת, שזו החומרא היחידה בהדיוט על הקדש **וְתוּ לֹא, אֶלָּא** לגבי חומרת **הֶקְדֵּשׁ**, וכי שייך לומר ׳זֶה׳ **חוֹמֶר** בהקדש מבהדיוט ומשמע ׳**וְתוּ לֹא**׳, והרי בדברים רבים חמור הקדש מהדיוט, ולכן לא כתבה זאת הברייתא.

הגמרא מבררת את האמור בברייתא שאין בהקדש דין ריבית. שואלת הגמרא: **רִבִּית דְּהֶקְדֵּשׁ, הֵיכִי דָּמֵי, אִילֵימָא דְּאוֹזְפֵיהּ** – שהלוה לו **הַזָּבָר מֵאָה** זוז ממעות הקדש **בְּתְמוּרָה** ל**מֵאָה וְעֶשְׂרִים, וַהֲלֹא מָעֲלָה הַזָּבָר**, שהוציא מעות הקדש לחולין ללא תמורה שניתנה לו מיד, וללא שיתחלל ממון ההקדש על ממון אחר, ומאחר ששגג הגזבר וסבר שמותר לעשות כן כדי להרויח להקדש הרי זו מעילה, **וְכֵיוָן שֶׁמָּעַל הַזָּבָר, יָצְאוּ מָעוֹתָיו** – מעות ההלואה **לְחוּלִּין, וַהֲווּ לְהוּ דְּהֶדְיוֹט** – והרי הם של הגזבר, שכיון שנתחייב להשיב תמורתם להקדש, קנאם, ואין כאן הלואת הקדש כלל.

מבארת הגמרא: **אֲמַר רַב הוֹשַׁעְיָא**, אין הברייתא עוסקת בהלואה ממש, אלא **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, בְּגוֹן שֶׁהִגְזִבר נתן ממון לאדם** מסוים, ותמורת זאת **קִיבֵּל עָלָיו** אותו אדם **לְסַפֵּק** ל**וֹ** – להביא להקדש סולת למנחות במשך כל השנה, **מֵאַרְבַּע** – לפי ערך של ארבע סאין בסלע, אף שעדיין לא ידעו כמה יהיה שווי הסלתות בשוק, **וּלְאַחַר זְמַן עָמְדוּ** הסלתות **מְשֻׁלָּשׁ** סאין לסלע, ובהדיוט אסור לפסוק על מקח בסכום מסוים קודם שנקבע ה׳שער׳ בשוק, שיש בזה משום ריבית, שהרי תמורת זאת שקיבל את כל הממון בתחילת השנה לפני שסיפק את הסלתות, הוא נותן את הסלתות בזול לפי ארבע סאין בסלע, והרי זה כריבית על המעות, ומכל מקום בהקדש הדבר מותר.

מוכיחה הגמרא שבהקדש מותר הדבר: (**כדתניא**) [**כְּדְתָנֵן**] במשנה בשקלים (פ״ד מ״ט), **הַמְקַבֵּל עָלָיו לְסַפֵּק** להקדש **סָלְתוֹת מֵאַרְבַּע** סאין לסלע, **וְעָמְדוּ מְשֻׁלָּשׁ** לסלע, **מְסַפֵּק** כל השנה **מֵאַרְבַּע**, אף שהוא מפסיד בכך. אך אם קיבל לספקם **מְשֻׁלָּשׁ וְעָמְדוּ מֵאַרְבַּע, מְסַפֵּק מֵאַרְבַּע**, כשווים עתה בשוק, אף שיש לו הפסד, כיון **שֶׁלְּעוֹלָם יַד הֶקְדֵּשׁ עַל הָעֶלְיוֹנָה**.

הגמרא מביאה ביאור אחר לכך ש׳אין ריבית בהקדש׳: **רַב פָּפָּא אָמַר**, באמת מדובר בהלואה ממש, **וְהָכָא**, הטעם שאין הגזבר מועל בהלואה זו, כיון **שֶׁבְּאַבְנֵי בִּנְיָן הַמְסוּרוֹת לַגִּזְבָּר עָסְקִינַן** – מדובר באבנים שנמסרו לגזבר לבניה במקדש, ועדיין לא הוקדשו ואין בהם משום מעילה, ומותר לגזבר להלוותם בריבית. והטעם שאבני בנין אלו לא הוקדשו, הוא **כִּדְשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל**, כשבונים במקדש אין בונים באבני הקדש, מחשש שתוך כדי הבניה יהנו הפועלים מהאבנים, כגון שישבו עליהם, אלא **בּוֹנִין בְּאַבנים של חוֹל** [–הדיוט], **וְאַחַר כָּךְ**, כשהסתיימה הבניה, **מַקְדִּישִׁין** אותם:

שנינו במשנה: עבדים שטרות קרקעות והקדשות **אֵין בָּהֶן תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל** (**וְכוּ׳**):

מבררת הגמרא: **מַנְהֲנֵי מִילֵּי** – מנין נלמד דין זה, שהגונב דברים אלו פטור מכפל, **דִּתְנוּ רַבָּנָן**, נאמר בפסוק המחייב כפל (שמות כב ח) ׳**עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ׳**, והפסוק נדרש ב׳כלל ופרט וכלל׳, ׳**עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע** וזו **כְּלָל, עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה** זהו **פְּרָט, עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר** ׳חֲזֵר הכתוב **וְכָלַל**, נמצא שיש כאן ׳**כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל**׳, **שֹׁאִי אַתָּה דָּן** את הכלל שחייבים בו כפל **אֶלָּא** לרבות דברים שהם **בְּעֵין הַפְּרָט, מָה הַפְּרָט** [–שור, חמור, שה ושלמה] **מְפוֹרָשׁ** שהוא **דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן** משלמים כפל על גניבתו, **יָצְאוּ** מכלל זה **קַרְקָעוֹת, שֶׁאֵינָן מִטַּלְטְלִין**, וכן **יָצְאוּ עֲבָדִים, שֶׁהוּקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת** (קידושין כב:), וכן **יָצְאוּ שְׁטָרוֹת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמִּטַּלְטְלִין הֵן**, מכל מקום **אֵין גּוּפָן מָמוֹן** אלא שויים הוא לגבות בהם את החוב.

ויש למעט גם **הֶקְדֵּשׁוֹת** מכפל, **דְּאָמַר קְרָא** לשון ׳**רֵעֵהוּ**׳, ויש לדרוש שרק לְרֵעֵהוּ יש חיוב כפל, **וְלֹא לְהֶקְדֵּשׁ**:

שנינו במשנה לגבי הקדשות, **וְלֹא תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה** (**וְכוּ׳**): שואלת הגמרא: **מַאי טַעְמָא** שהגונב בהמת הקדש וטובחה או מוכרה פטור מארבעה וחמשה. משיבה הגמרא: תשלום ארבעה וחמשה כולל בתוכו את הקרן והכפל, וכיון שהתמעט הקדש מתשלומי כפל, ממילא יש לפוטרו מארבעה וחמשה, כיון שתַּשְׁלוּמֵי **אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה' אָמַר רַחֲמָנָא** שיש לחייב, **וְלֹא תַּשְׁלוּמֵי** ׳**שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעָה**׳, וכיון שפטור מכפל, אם נחייבנו על הטביחה והמכירה יהיו אלו תשלומי שלשה וארבעה, ולא חייבה זאת התורה:

שנינו במשנה: **שׁוֹמֵר חִנָּם אֵינוֹ נִשְׁבָּע** שלא פשע בשמירת עבדים, שטרות, קרקעות והקדשות (**וְכוּ׳**):

מבררת הגמרא: **מַנְהֲנֵי מִילֵּי, דְּתָנוּ רַבָּנָן**, נאמר בפרשת שומר חנם (שמות כב ו–ז), ׳**כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם, אִם לֹא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ**׳, והתבאר לעיל (מא:) ש׳ונקרב בעל הבית׳ היינו שהשומר חנם נשבע שלא פשע ונפטר מתשלום. ויש לדרוש את הפסוק ב׳כלל ופרט וכלל׳, ׳**כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ** זהו **כְּלָל, כֶּסֶף אוֹ כֵלִים** זהו **פְּרָט**, (׳**וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ**׳) חָזַר הכתוב **וְכָלַל**, נמצא שיש בזה **כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, וְאִי אַתָּה דָּן** את חיוב השבועה ש׳בכלל׳ **אֶלָּא בְּעֵין הַפְּרָט, מָה הַפְּרָט** [–כסף וכלים] **מְפוֹרָשׁ** שהוא **דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן**, אף **עַל פִּי** שֶׁ**כָּל דָּבָר הַמִּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן** חייב שומר חנם להשבע, **יָצְאוּ קַרְקָעוֹת, שֶׁאֵינָן מִטַּלְטְלִין. יָצְאוּ עֲבָדִים, שֶׁהוּקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת. יָצְאוּ שְׁטָרוֹת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמִּטַּלְטְלִין הֵן, אֵין גּוּפָן מָמוֹן**, ובכל אלו הדין ששומר חנם הטוען שנגנבו או אבדו, אינו חייב להשבע שלא פשע. **וּבְהֶקְדֵּשׁוֹת** גם כן נאמר פטור זה, **דְּאָמַר קְרָא** ׳**רֵעֵהוּ**׳, ויש לדרוש שחיוב שבועה הוא רק בממון **רֵעֵהוּ, וְלֹא בְּשֶׁל הֶקְדֵּשׁ**:

שנינו במשנה: **נוֹשֵׂא שָׂכָר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם** על גניבת עבדים שטרות קרקעות והקדשות (**וְכוּ׳**):

מבארת הגמרא: **מַנְהֲנֵי מִילֵּי, דְּתָנוּ רַבָּנָן**, נאמר בתורה בפרשת שומר שכר (שם כב ט, יא) ׳**כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה׳, ׳וְאָם גָּנֹב יִגָּנֵב מֵעִמּוֹ יְשַׁלֵּם לִבְעָלָיו**׳, כלומר ששומר שכר חייב לשלם אם נגנב הפקדון. ויש לדרוש פסוק זה ב׳כלל ופרט וכלל׳, ׳**כִּי יִתֵּן אִישׁ**

המשך בעמוד רכח

אֶל רֵעֵהוּ זהו כְּלָל, חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה זהו פְּרָט, וְכֹל בְּהֵמָה לְשְׁמוֹר הַחֲזֵר הכתוב וְכָלַל, נמצא שיש כאן כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, וְאִי אַתָּה דָּן את חיוב הממון שב'כלל' אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, מָה הַפְּרָט [–חמור, שור ושה] מְשׁוּנֶּה שהוא דָּבָר הַמַּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן, אַף כָּל דָּבָר הַמַּטַּלְטֵל וְגוּפוֹ מָמוֹן חייב שומר שכר על גניבתו, יָצְאוּ קַרְקָעוֹת, שֶׁאֵינָן מַטַּלְטְלִין. יָצְאוּ עֲבָדִים, שֶׁהוּקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת. יָצְאוּ שְׁטָרוֹת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמַּטַּלְטְלִין הן, אֵין גּוּפָן מָמוֹן, ושומר שכר פטור מלשלם אם נגנבו. וכן התמעטו חֻלִּין שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, דְּאָמַר קְרָא 'רֵעֵהוּ', ללמד שחיוב זה הוא רק בשמירת ממון רֵעֵהוּ, וְלֹא בשמירת ממון שֶׁל הֶקְדֵּשׁ:

שנינו במשנה: שׁוֹמֵר חִנָּם אֵינוֹ נִשְׁבָּע על הקדשות וְכוּ':

הגמרא מקשה סתירה ממשנה אחרת על משנתינו: וְרַמִינְהוּ, שנינו במסכת שקלים (פ"ב מ"א), בְּנֵי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שִׁקְלֵיהֶן [–דמי מחצית השקל] למקדש, וְנִגְנְבוּ השקלים מהשליחים אוֹ שֶׁאָבְדוּ להם, אִם מִשֶּׁנִּתְרַמָּה הַתְּרוּמָה באו בני העיר עם השלוחים לדין, דהיינו, שלא נודע להם על הגניבה או האבידה עד לאחר שהופרשה תרומת השקלים בבית המקדש,